

Република Србије
Министарство финансија
Београд, Кнеза Милоша 20

ИНИЦИЈАТИВА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ БУЏЕТСКОГ ПОРТАЛА

Поштовани,

Буџетски портал представља значајан инструмент за остваривање буџетске транспарентности и информисање грађана о планирању и извршењу јавних прихода и расхода. Могућност да грађани на једном месту приступе буџетским подацима и дају предлоге у вези са јавним расходима представља важан корак ка већој отворености буџетског процеса. То би у перспективи могло да утиче и на побољшање скорга Србије у оквиру међународног Индекса отворености буџета, где су резултати нарочито лоши управо по питању партиципације.

У одсуству одговарајућих норми о буџетским консултацијама у Закону о буџетском систему, решења и детаљност овог портала добијају нарочити значај.

Поједине функционалности Портала тренутно ограничавају или отежавају могућност грађана да на једноставан и свеобухватан начин прате трошење јавних средстава и учествују у буџетском процесу.

Стога предлажемо следећа основна унапређења:

- 1. Омогућити, односно олакшати подношење предлога у односу на поједине категорије расхода и издатака, а не само на појединачне буџетске кориснике**

На Порталу је омогућено подношење предлога у вези са јавним расходима и издацима за појединачне буџетске кориснике. Међутим, ова функционалност не омогућава подношење предлога када се он односи на одређену врсту или категорију расхода која обухвата више буџетских корисника.

Предлажемо да се омогући подношење предлога и у односу на поједине категорије расхода и издатака према економској класификацији, а без обавезе корисника да означи назив конкретног буџетског корисника. Алтернативно, треба омогућити да се означе сви буџетски корисници истовремено или понудити списак појединих расхода по економској

класификацији буџета.

На тај начин би грађани могли да поднесу предлог који се односи на одређену врсту јавне потрошње у целини, када се она реализује код више буџетских корисника. Ово је посебно значајно за предлоге који се не односе на рад једне институције, већ на одређену врсту расхода или издатака која се јавља код већег броја корисника јавних средстава (нпр. набавке одређене врсте добара и услуга, зараде запослених).

2. Објављивати податке о извршењу буџета на дневном нивоу

Предлажемо да се на Буџетском порталу омогући увид у податке о извршењу буџета, а не само о планираним и одобреним средствима.

Информације о извршењу буџета би требало објављивати, на основу података које поседује Трезор, са дневним нивоом ажурности. Објављивање података о дневном извршењу омогућило би грађанима и другим заинтересованим корисницима да прате динамику трошења јавних средстава током буџетске године, а не само кумулативне износе за дуже временске периоде. Сличну праксу већ примењује низ локалних самоуправа у Републици Србији, чији су ресурси значајно мањи.

2

Ова функционалност би значајно повећала актуелност и употребну вредност објављених буџетских података, омогућила прецизније праћење промена у извршењу буџета и допринела благовременом уочавању значајнијих промена у трошењу јавних средстава. Додатно, ова функционалност би омогућила заинтересованим грађанима да формулишу квалитетније предлоге у новом буџетском циклусу.

3. Обезбедити бесплатан и несметан приступ визуелизацији и преузимању буџетских података

Буџетски подаци доступни на Порталу представљени су и путем алата Microsoft Power BI. Како би буџетске информације биле заиста доступне свим грађанима, приступ њиховој визуелизацији и коришћењу не би требало да буде условљен поседовањем комерцијалне софтверске лиценце, коришћењем одређеног софтвера или плаћањем додатних трошкова.

Предлажемо да Министарство обезбеди да све основне визуелизације буџетских података буду доступне без таквих ограничења и да се, поред визуелног приказа, омогући и једноставно преузимање података у отвореним и машински читљивим форматима.

Могућност преузимања података у машински читљивом формату омогућила би грађанима,

организацијама цивилног друштва, истраживачима и новинарима да податке самостално анализирају, упоређују и даље користе, што би додатно допринело јавном надзору над управљањем јавним средствима. Подсећамо да је објављивање скупова података у отвореном формату такође и обавеза органа власти, укључујући Министарство финансија, на основу Закона о електронској управи.

4. Олакшати подношење предлога који се односе на друге области (осим расхода и издатака)

Док код расхода и издатака постоји могућност да се достави предлог у вези са једним буџетским корисником, код „прихода и примања“ не постоји „под-мени“. Да би се корисницима олакшало подношење предлога у овој категорији, требало би излистати приходе буџета онако како су излистани у Буџету (укључујући и поједине врсте пореских и непореских прихода).

Слично томе, када је реч о нормативном делу буџета, требало би излистати питања која се уређују у овом делу годишњег Закона о буџету, а која не представљају пуко понављање одредаба Закона о буџетском систему и стога не подлежу изменама на основу предлога грађана. С друге стране, грађани би могли да дају предлоге у вези са основицама за зараде, начином извршења појединих расхода, трансферима за локалне самоуправе, висином добити које у буџет уплаћују предузећа у државном власништву и томе слично.

3

5. Олакшати давање предлога који би се односили на програмски део буџета

Поред раније датих предлога, када је реч о програмском делу буџета би требало омогућити давање предлога који би се односили не само на износ, већ и на поједине (нефинансијске) индикаторе успешности реализације програма.

Предуслов за то је излиставање таквих програма, на основу предлога финансијских планова и нацрта буџета, или (када је реч о програмима који се понављају из године у годину), излиставањем буџетских програма и пројеката из ранијих година.

6. Допунити формулар за предлоге подацима који су доступни у појединим фазама планирања буџета

Министарство финансија би могло да очекује да ће од грађана добити конкретније и квалитетније предлоге уколико они им омогући увид у информације које су познате у одређеној фази буџетског процеса. То значи да би у време када постоје предлози финансијских

планова буџетских корисника требало омогућити давање коментара на те предлоге, а у фази када постоји нацрт Закона о буџету омогућити давање коментара на тај документ.

7. Прецизирати рокове за достављање предлога, тако да грађани могу да планирају време за упућивање предлога, у складу са буџетским календаром

Позив грађанима да упуте предлоге у вези са буџетом за 2027. годину не садржи рокове у којима они могу дати предлоге које би потом Министарство финансија имало времена да размотри. То може да доведе до незадовољства корисника портала чији предлози нису узети у обзир.

Када је реч о роковима, потребно је још једно прецизирање. Због чињенице да су расписани ванредни парламентарни избори за 25.10.2026, а имајући у виду ранија искуства са понављањем гласања на појединим бирачким местима и дужи период конституисања Народне скупштине или избора нове Владе, постоји реална могућност да Влада неће имати услове да предложи буџет у оквиру рокова из Закона о буџетском систему. Стога би требало напоменути да ће у случају да нова Влада буде образована тек после 15.11.2026. поступак за разматрање предлога бити продужен.

8. Промовисати могућности које пружа буџетски портал

4

Увид у податке на порталу показује да постоји веома мали број корисника и предлога за наредну годину. Из тога произлази закључак да је Портал недовољно промовисан, мада се не може искључити ни могућност да је део корисника обесхрабрен из других разлога (нпр. тестирање или мањкавости на које смо указали у претходно изнетим предлозима из овог дописа). Због тога је потребно да Министарство финансија обезбеди додатну промоцију овог портала и могућности за упућивање предлога за буџет за наредну годину.

Сматрамо да би предложена унапређења допринела томе да Буџетски портал буде не само место за објављивање буџетских информација, већ и практичан инструмент за њихово праћење, анализу и учешће јавности у буџетском процесу.

Стога предлагемо Министарству финансија да без одлагања размотри наведене предлоге и да нас обавести о могућностима и планираним корацима за унапређење Портала.

За Транспарентност Србија,
Злата Ђорђевић
Београд, 30. септембра 2026.